

35 (35).
ARTSRUN MARTİROS HARUTYUNYAN'IN ANLATTIKLARI
(1907, VAN DOĞUMLU)

Van'ın Aygestan mahallesinde doğdum. Ermeniler Van'da terzilik, kuyumculuk, marangozluk, çiçekçilik gibi mesleklerle iştigal ederlerdi. Babam terziydi; erkek elbisesi dikerdi.

Van'da 3-4 katlı binalar vardı. Ebeveynim yedi çocuk sahibiydi. Onların iki ineği, içinde ceviz ağaçları ve başka ağaçlar olan bir bahçeleri de vardı.

Fedayi hareketleri, adaletsizliğe, soyguna ve zulme karşı koymaya yönelikti. Babamın odunlukta tüfekleri vardı. 1915 yılında Vanlılar silahları sayesinde kendilerini koruyabildiler. Meşru müdafaa halka karşı şiddete başvurulduğunda doğmaktadır.

Göç yolunda, Bandimahu Köprüsü'nden geçerken, Türkler kayaların arkasından üzerimize ateş yağdırıyorlardı. Bu bir Sodom-Gomor durumuydu. Biz birkaç küçük çocukla beraber kağınların içindeydik. Küçüklerden biri gözlerimizin önünde kanlar içinde kaldı; başı öne eğildi ve hareketsiz kaldı. Onun öldürüldüğünü hissettik.

Seksenimi geçtim ama o katliamın planlanmış olduğunu hissediyorum. O cehennemden canlı çıkanlar kendi gözleriyle gördüklerini asla unutmayacaklar.

Iğdır'da babam bizi buldu. Eçmiatsin'e geldik. Bütün Eçmiatsin muhacirlerle dolmuştu. Manastırın duvarlarının dibinde, gölün kıyısında bütün bir millet ölüyordu. Biz Eçmiatsin'de uzun süre kalmadık; Yerevan'a gittik. Benim iki yaşındaki erkek kardeşim orda vefat etti. Tiflis'e hareket ettik. Bütün yol boyunca çapaklanmış olan gözlerim görmez olmuştu. Bizi Tiflis'te amcamın oğlu konuk etti. Bizim aileden sadece ben, Varazdat ve annem kalmıştık. Babam Aramyana hastanesinde vefat etti. Bir yaşında olan kız kardeşim Arpenik tifüsten öldü; ablam da öyle. Onun küçük bir kızı vardı; o öksüz kaldı. Damadımız, çocuğa baksın diye diğer ablam Siranuş'la evlendi ve onlar birlikte Mısır'a gidip yerleştiler. Dokuz kişilik ailemizden geriye üç kişi kaldı. Bu tarafta da bulaşıcı hastalıklar nedeniyle kırıldık.

1918 yılına kadar yetimhanede kaldık. Geleceğin ünlü şairi Vağarşak Norents, Azat Vıştuni, Norayr Dabağyan da ordaydılar. Yetimhanede okuma yazma öğrendim. Bir gece yetimhanemizi çocuk yuvası inşa edilen Kars'a naklettiklerini duydum. Bizim öksüzler orda çok kayıp verdi. Zavallı annem çamaşırcıydı. Ben sokakta ayakkabı boyuyor, su satıyordum. Vagona asılıp köye gidiyordum.

1928'de Leninakan Devlet Tiyatrosu'nda müptedi oyuncu oldum. O işi Miravyan yönetiyordu. O yüzden de ona Miravyan Tiyatrosu adı verildi. O tiyatro bana çok şey verdi. Kendimi tiyatroya adadım. Tiyatro sanatı vasıtasıyla halkıma hizmet edecektim.

Yıllar geçtikçe emektar sanatçı oldum, halk sanatçısı. İkinci Dünya Savaşı sırasında tiyatro müdürlüğü görevi bana verildi.

Ben Ermeni Soykırımı konusunda çok kafa yordum ve Ermeni Soykırımı'nı tanımayan ülkeler olduğuna hayret ediyorum.

Van'ı ziyaret edip görmeyi çok düşledim. Aygestan bağlarını sulayan büyük barajı hatırlıyorum. Ben, hiç ter dökmeden bizim ulusal çalışmamızın semeresini alan o adamın kim olduğunu görmek istiyorum.

Ey Adalet! Yüzüne tüküreyim!